

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 8 Tdo 233/2022, ECLI:CZ:NS:2022:8.TDO.233.2022.1

Číslo: 26/2022

Právní věta:

Podněcováním ve smyslu § 364 tr. zákoníku může být i projev na shromáždění občanů, při kterém jeden z řečníků vybízí přítomné k tomu, aby určité osoby (např. politiky nebo zástupce samosprávy z důvodu výkonu jejich pravomoci) fyzicky napadli. Takovou výzvou dochází k překročení mezí svobody projevu a práva na shromažďování (srov. čl. 17 odst. 1, 2 a čl. 19 Listiny základních práv a svobod), jež nelze zneužívat za účelem spáchání trestného činu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.04.2022

Spisová značka: 8 Tdo 233/2022

Číslo rozhodnutí: 26

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podněcování k trestnému činu

Předpisy: § 364 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 8. 1927, sp. zn. Zm II 211/27, Vážný 2877/1927 tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 8. 1927, sp. zn. Zm I 523/25, Vážný 2181/1925 tr.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 8. 1927, sp. zn. Kr I 351/21, Vážný 465/1921 tr.

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl jako zjevně neopodstatněné dovolání obviněného D. T. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 3 To 263/2021, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 2 T 77/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 14. 9. 2021, sp. zn. 2 T 77/2021, byl obviněný D. T. uznán vinným přečinem podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zákoníku, jehož se dopustil skutkem popsáním tak, že dne 14. 3. 2021 v XY na ulici XY před divadlem H. v takové části města XY, kam má přístup neomezené množství lidí, neboť jde o jeho centrum, na pódiu postaveném v souvislosti s ohlášeným a úředně povoleným shromážděním pod názvem „Máme toho dost“, které svolal spolek M., před účastníky shromáždění poté, co bylo toto shromáždění v době kolem 14:25 hodiny tajemníkem Úřadu městské části XY rozpuštěno z důvodu nedodržování vládních opatření týkajících se nákazy nemocí COVID-19 ze strany účastníků shromáždění, jako jeden z řečníků prostřednictvím zvukové aparatury vyzval účastníky demonstrace slovy: „Vy víte, kde ti vaši úředníci bydlí. Vy víte, kde ti vaši politici bydlí. Vy víte, kde je máte najít. A tady už budeme potřebovat jít opravdu do toho odporu. Najdi si svého politika, najdi si svého úředníka a dejte jim do držky! Tohle si k nám nemůžou dovolit. Nikdo z nich. Nikdo. Proto tady nejste, jste tady pro nás, za naše peníze. Ale tohle my si líbit nenecháme, my nejsme takovej národ, jak vy si myslíte. Půjdeme za váma, půjdeme za váma domů!“, a po několika minutách, kdy se na pódiu vyjadřovali další řečníci, opět prostřednictvím zvukové aparatury asi ve 14:30 hodin uvedl: „Proto říkám, najděte si ty své politiky, najděte si ty své úředníky. Nejde opravdu už o nic jiného. Musíte si najít starostu, musíte si najít toho úředníka a musíte po něm jít“, čímž mohl obviněný v jiném vzbudit rozhodnutí k jednání, které by mohlo naplnit znaky trestného činu ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, násilí proti úřední osobě podle § 325 tr. zákoníku, vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 tr. zákoníku nebo výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku, případně jiného trestného činu.

2. Obviněný byl odsouzen podle § 364 tr. zákoníku a podle § 62 odst. 1 a § 63 odst. 1 tr. zákoníku k trestu obecně prospěšných prací ve výměře 180 hodin.

3. Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 3 To 263/2021, podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné odvolání obviněného podané proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně.

II. Dovolání obviněného

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím své obhájkyň s odkazem na důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. dovolání zaměřené proti výroku o vině i trestu, v němž vytýkal, že soudy nesprávně právně posoudily čin, jenž mu je kladen za vinu, a nezohlednily zásadu subsidiarity trestní represe a porušily princip použití trestního práva jako *ultima ratio*.

5. Obviněný ohledně použité právní kvalifikaci namítl nesprávné závěry o naplnění subjektivní i objektivní stránky skutkové podstaty přečinu podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zákoníku a to, že soudy řádně nezkoumaly, zda měl v úmyslu vyvolat u jiné osoby jednání směřující ke spáchání trestného činu. Výzva obviněného vůči občanům byla pronesena jako reakce na stresující a emotivní situaci v souvislosti s rozpuštěním shromáždění, což obviněný považoval za nezákonné a hrubě zasahující do svých práv i práv dalších účastníků shromáždění. Uvedená slova by obviněný nikdy nezvolil, kdyby k této situaci nedošlo, neboť jeho emotivní reakce byla vyvolána celkovými nátlakovými okolnostmi ze strany státních orgánů, které postupovaly celým shromážděním. Úředník městské části zasahoval nepřiměřeně do průběhu shromáždění, měnil průběh jeho konání a nakonec jej nezákonně rozpustil. Obviněný poukázal na roli hojně zastoupené policie, která zahradila přístupové cesty k XY, kontrolovala shromážděným osobám doklady, a to za stálého sledování z policejního vrtulníku. Atmosféra byla extrémně vypjatá. Uvedené okolnosti nepřiměřeného a svévolného přístupu státu vyvolaly reakci obviněného v podobě jeho výroku. Za těchto okolností chyběl úmysl obviněného způsobit následek vyžadovaný ke spáchání uvedeného trestného činu, neboť jeho cílem nebylo, aby přítomné osoby spáchaly trestný čin.

6. Obviněný nepřisvědčil odvolacímu soudu v tom, že jednal v nepřímém úmyslu, protože v jeho jednání nelze shledat naplnění podmínek § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, neboť svým výrokem nepovažoval za možné, že by mohl nastat následek trestného činu. Tímto směrem nebyl jeho výrok veden, a ani si nebyl vědom, že by někdo takto vnímal jeho výrok. Podnítila ho extrémně vyhocená a napjatá atmosféra na řádně ohlášeném a pokojném shromáždění a nesouhlas s jeho rozpuštěním, což krajský soud později označil za nezákonnou činnost státních orgánů.

7. Z uvedených důvodů byl skutek, jak ho soudy zjistily, nesprávně právně posouzen jako trestný čin, protože nezpůsobil žádnou újmu a jednání obviněného nedosahuje potřebné závažnosti.

8. Nedostatek v právním posouzení skutku spatřoval obviněný i v tom, že soudy s ohledem na okolnosti, za kterých k činu došlo, nerespektovaly zásadu subsidiarity trestní represe a princip *ultima ratio*, neboť nebraly v úvahu všechny rozhodné souvislosti, které provázely spáchání skutku a podstatně snižovaly škodlivost činu pro společnost, mimo jiné ani to, že se obviněný doznal a projevil nad svým činem lítost.

9. Podle obviněného se soudy řádně nevypořádaly se situací, která nastala na shromáždění, a s tím, za jakých okolností bylo rozpuštěno, ani nebraly v úvahu zcela nepřiměřenou přítomnost policie, množství dohlížejících policistů i prostředků, které nasadila. Obviněný porovnal své důvody s trestní věcí řešenou Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 4. 9. 2018, sp. zn. [7 Tdo 1032/2018](#), kde šlo o případ zneužití pravomoci úřední osoby v podobě, že policisté připoutali poškozenou po dobu 11 minut v ponižující pozici s cílem ji potrestat. S odkazem na závěry v této srovnávané věci obviněný zdůraznil nutnost zkoumat i v jeho případě, zda nestačilo pro malou škodlivost činu kladeného mu za vinu uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu a mimo jiné, zda nešlo vůči němu ze strany policie o státní provokaci, která byla příčinou jednání kladeného mu za vinu, neboť bez ní by k jeho činu nedošlo. Posuzovaný skutek tak neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty. Za policejní provokaci obviněný považoval ve smyslu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. [5 Tdo 1340/2012](#), a v něm rozvedených úvah to, že shromáždění monitorovaly policejní složky a že s ohledem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci [Teixeira de Castro proti Portugalsku](#) došlo k nezákonnému rozpuštění shromáždění. Provokací bylo, že právě toto nezákonné rozpuštění shromáždění bylo vyprovokováním trestného činu obviněného, který by jinak tento čin nespáchal, pokud by k policejní provokaci nedošlo. Právě rozpuštění shromáždění a další úkony na místě přítomného úředníka ve spolupráci s policií měly být posuzovány se zohledněním zásady subsidiarity trestní represe.

10. K nezákonnosti rozpuštění shromáždění obviněný poukázal zejména na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 65 A 3/2021, jímž bylo rozhodnuto, že rozpuštění shromáždění konaného dne 14. 3. 2021 bylo nezákonné a šlo ze strany Úřadu městské části XY o svévoli. V okolnostech, za kterých bylo shromáždění konáno, krajský soud neshledal žádná porušení pravidel, neboť odpovídalo účelu, pro který bylo svoláno a jenž byl řádně oznámen. Z důvodů svolání vyplývalo, že jde o nelibost občanů vůči vládním opatřením souvisejícím s epidemií nemoci COVID 19. Těchto okolností si musel být městský úřad od počátku vědom, a proto krajský soud nepovažoval za splněnou podmínku, že v průběhu shromáždění nastalo podstatné odchylení se od oznámeného účelu způsobem, který by naplnil důvod pro zákaz shromáždění podle § 10 odst. 1 zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších změn (dále „zákon č. 84/1990 Sb.“).

11. Odvolací soud se podle obviněného nezabýval všemi námitkami uvedenými v odvolání, a byť se vypořádal s principem *ultima ratio*, vyhodnotil jej účelově a iracionálně v neprospěch dovolatele, aniž by zkoumal uvedené příčiny jednání obviněného. Nebral do úvahy, že s ohledem na policejní provokaci šlo o zásah, který byl objektivně způsobilý narušit nebo ohrozit práva chráněná zákonem (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. [30 Cdo 3849/2014](#)). Obviněný se neztotožnil s odvolacím soudem, že nešlo o policejní provokaci, protože by muselo jít o aktivní

činnost policie s cílem podněcovat určitou osobu ke spáchání konkrétního trestného činu, a vyvolat tak její trestní stíhání, což v posuzované věci podle odvolacího soudu nenastalo. Obviněný označil tyto úvahy odvolacího soudu za nesprávné, protože u policejní provokace není nutné, aby „státní orgány jednaly aktivně s cílem směřujícím k podněcování obviněného ke spáchání trestného činu a vyvolání jeho trestního stíhání“. V rozporu se závěry odvolacího soudu obviněný shledal, že ze strany policie došlo k porušení povinnosti podle § 11 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 273/2008 Sb.“), neboť šlo o nepřiměřený a svévolný postup státu, když zejména nezákonné rozpuštění shromáždění vyvolalo reakci obviněného v podobě posuzovaného výroku. Bez tohoto postupu státu nepatřícího do demokratického právního systému by nedošlo k výrokům obviněného, neboť nechtěl pronést takový výrok, a je zjevné, že by jej bez uvedených příčin nepronesl.

12. Vzhledem ke všem uvedeným výhradám je obviněný přesvědčen, že nenaplnil znaky přečinu podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zákoníku po stránce formální ani materiální, a proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Brně a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc Městskému soudu v Brně, aby ji znovu projednal a rozhodl.

13. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v reakci na obsah dovolání obviněného, jež mu bylo v opise zasláno k případnému vyjádření, uvedl, že nevyužívá tohoto svého oprávnění a k podanému dovolání se nebude vyjadřovat.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

15. Napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející Nejvyšší soud může přezkoumat jen na podkladě dovolání relevantně opřené o některý z důvodů vymezených v ustanovení § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

IV.

Obecně k důvodům dovolání

16. Obviněný podal dovolání s odkazem na důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. dne 14. 2. 2022, tedy v době, kdy už bylo účinné od 1. 1. 2022 znění trestního řádu podle novely provedené zákonem č. 220/2021 Sb., která nově pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vložila další dovolací důvod, podle něž lze dovolání podat, „jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy“.

17. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění podle původní právní úpravy (účinné do 31. 12. 2021), je po novele provedené zákonem č. 220/2021 Sb. uveden beze změn v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a je založen stále na stejném znění, že „rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení“. Slouží tedy k nápravě nesprávné právní kvalifikace nebo jiné vadně zjištěné okolnosti podle hmotného práva. Lze jím namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde, nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Podle tohoto důvodu v zásadě není možné přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat rozsah provedeného dokazování a

správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotněprávních. Posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu se provádí na základě skutkového stavu zjištěného soudy prvního, případně druhého stupně, přičemž Nejvyšší soud jimi učiněná skutková zjištění nemůže změnit, a to jak na základě případného doplnění dokazování, tak ani v závislosti na jiném hodnocení důkazů provedených v předcházejícím řízení (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. [IV. ÚS 564/02](#), dále přiměřeně usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. [I. ÚS 412/02](#), ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. [III. ÚS 732/02](#), ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. [II. ÚS 760/02](#), ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. [III. ÚS 282/03](#), ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 449/03](#), aj.).

18. Z obsahu podaného dovolání je zjevné, že obviněný nenamítal žádné nedostatky, které by bylo možné podřadit pod nové znění důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť nevytýkal vady ve skutkových zjištěních. Z obsahu dovolání plyne, že se ztotožnil se skutkem, jak byl zjištěn, a na jeho podkladě vytýkal výhradně vady právní, tedy to, že skutek byl nesprávně právně posouzen, a to zejména s ohledem na subjektivní stránku a na nedostatečné uplatnění materiálního korektivu v podobě společenské škodlivosti přečinu (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), který mu je kladen za vinu.

19. Takto podané dovolání obsahově dopadá na stávající důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., [dříve uvedený pod písm. g)]. Se zřetelem na podmínky v něm stanovené Nejvyšší soud zkoumal, zda je dovolání důvodné.

V.

K námitkám obviněného

20. Obviněný vytýkal vadnou právní kvalifikaci tvrzením, že okolnosti, za kterých se shromáždění dne 14. 3. 2021 na XY v XY konalo, nesvědčí pro naplnění objektivních a subjektivních znaků přečinu podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zákoníku. Proto je vhodné uvést, že tento trestný čin spáchá ten, kdo veřejně podněcuje k trestnému činu.

21. Podněcováním je každý projev, který je způsobilý vyvolat u jiných osob náladu nebo rozhodnutí spáchat trestný čin. Nezáleží na formě projevu ani na způsobu provedení a může jít o podněcování přímé i nepřímé. Trestný čin je dokonán už samotným projevem, kterým chce pachatel vzbudit takové rozhodnutí. Z hlediska naplnění skutkové podstaty je bezvýznamné, zda a s jakou odezvou se podněcování setkalo, tedy zda pachatel dosáhl sledovaného účelu. Podněcovat lze i k individuálně neurčeným trestným činům a podněcování může být adresováno neurčitému okruhu osob (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3352). Osoba podněcující k trestnému činu směřuje ke vzbuzení rozhodnutí spáchat trestný čin u trestně odpovědné osoby nebo více osob, trestný čin musí být konkretizován alespoň jeho hlavními rysy [viz blízkost návodu u trestné součinnosti ve smyslu § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a výklad in DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2843]. Pojmu „podněcování“ odpovídá jakékoliv působení na vůli nebo cit neurčitého počtu lidí, jež směřuje k tomu, aby v těchto lidech bylo vyvoláno rozhodnutí porušit zákon v určitém směru; spadá sem takové vyzývání neurčitého počtu lidí k onomu porušení (viz rozhodnutí pod č. 2877/1927 Sb. rozh. tr. – Vážný). Podněcováním k trestnému činu nejde jen o vzbuzování nálady náchylné k páčání trestných činů, k jakým podněcovatel nabádá, nýbrž i utvrzování v takové náladě je spáchat (viz rozhodnutí pod č. 2181/1925 Sb. rozh. tr. – Vážný). To, k jakému trestnému činu podněcování vede, musí vyplývat ze způsobu, jakým pachatel navádí jiné osoby k tomu, aby spáchaly trestný čin. Povaha a charakter projevu však musí obsahovat dostatečné údaje, z nichž jsou zřejmé znaky konkrétního trestného činu (nepostačuje přestupek), není však nezbytné, aby použité formulace výslovně uváděly znaky skutkové podstaty. Postačí i zřejmý a rozhodný kontext, z něhož je taková právní kvalifikace patrná. Je tak zřejmé, že podněcování může směřovat k jakémukoliv trestnému činu, tedy k protiprávnímu jednání, jež trestní zákoník označuje

za trestné (viz § 13 odst. 1 tr. zákoníku), aniž by bylo nutné dovést naplnění všech znaků takové skutkové podstaty trestného činu, k němuž pachatel veřejně podněcuje, protože trestní zákon takové požadavky v § 364 tr. zákoníku neklade. Postačí, když je čin, k němuž pachatel podněcuje, vymezen pro něj jen hrubými charakteristickými znaky (např. objektivní stránkou, chráněným objektem nebo předmětem jeho útoku). Ve smyslu § 111 tr. zákoníku podněcování může směřovat k přípravě (§ 20 tr. zákoníku), pokusu (§ 21 tr. zákoníku) nebo organizátorství (§ 24 tr. zákoníku) trestného činu.

22. Přečin podle § 364 tr. zákoníku je spáchán veřejně ve smyslu § 117 tr. zákoníku, pokud byl realizován obsahem tiskoviny nebo rozšiřovaného spisu, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo před nejméně třemi osobami současně přítomnými.

23. Jde o trestný čin úmyslný, a proto pachatel musí přinejmenším vědět, že jeho projev může vyvolat rozhodnutí spáchat některé z jednání trestním zákoníkem označovaného jako trestný čin (viz § 13 odst. 1 a § 111 tr. zákoníku), a musí s tím být alespoň srozuměn [viz § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku]. Po subjektivní stránce se proto u pachatele vyžaduje vědomí významu a dosahu slov, jimiž vybízí přímo nebo nepřímo jiné osoby k porušení zákonem chráněných statků, úmysl vyvolat v jiných osobách vůli spáchat trestný čin, i jeho vědomost o tom, že jde o jednání trestné (viz rozhodnutí pod č. 2181/1925 Sb. rozh. tr. – Vážný). Na zavinění ve formě úmyslu u trestného činu podle § 364 tr. zákoníku lze usuzovat, jestliže pachatel na veřejném prostranství vyzývá přítomné osoby k tomu, aby fyzicky napadly jiné osoby (politicky činné), a z obsahu slov a použitých výrazů je zjevné, že se tím snaží je vyburcovat, aby jim způsobily újmu na zdraví. Není nutné, aby taková újma byla konkretizována, postačí jen slovní vyjádření způsobu napadení, z něhož je zřejmé, že pachatel vyzývá ostatní k takovému následku.

24. Nelze přisvědčit námitce obviněného, že nepovažoval za možné, že by následek mohl nastat, protože tímto směrem jeho slova nemířila, a ani si není vědom, že by někdo takto jeho výrok vnímal. Pro závěr o subjektivní stránce není rozhodné osobní hledisko pachatele, ale závěr soudu učiněný na podkladě výsledků provedeného dokazování, tedy to, za jakých okolností a jakou formou byl posuzovaný projev pachatele realizován. Nutné je zmínit i to, že závěr o tom, zda tu je zavinění ve smyslu trestního zákoníku a v jaké formě (§ 15 a 16 tr. zákoníku), je závěrem právním, jenž se musí zakládat na skutkových zjištěních soudu vyplývajících z dokazování stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu. Skutečnosti duševního (psychického) života významné pro právní závěr o tom, zda tu je zavinění a v jaké formě, jsou předmětem dokazování právě tak jako všechny další okolnosti naplňující znaky trestného činu. Na zavinění a jeho formu je třeba usuzovat ze všech konkrétních okolností, za kterých byl trestný čin spáchán (viz rozhodnutí pod č. [60/1972-II](#). Sb. rozh. tr.). Proto soudy důvodně opíraly svůj závěr o zavinění obviněného o všechny okolnosti vzešlé z dokazování, jak vysvětlil soud prvního stupně ve svém rozsudku, kde rozvedl, že subjektivní stránka skutkové podstaty [nepřímý úmysl obviněného podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku] vyplynula zejména z kamerových záznamů, na nichž je vidět průběh demonstrace i chování a vystoupení obviněného, tak i z jím vyjadřovaných slov a způsobu, jak je vyjadřoval, včetně kontextu dané situace, v níž je přítomným dával na vědomí.

25. Nejvyšší soud k těmto správným závěrům doplňuje, že uvedená zjištění nekorespondují s obhajobou obviněného a nevyplývá z nich, že svá slova nemyslel tak, jak vyzněla, protože z důkazů plyne právě cíleně zaměřené vyzývání přítomných k tomu, aby (zřejmě za účelem pomsty za rozpuštění demonstrace) vyhledali osoby, které odpovídají za uvedené rozpuštění, aby za nimi šli do jejich obydlí a fyzicky je napadli.

26. O nepřímý úmysl podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, který soudy u obviněného shledaly, jde, když pachatel věděl, že svým jednáním může způsobem uvedeným v zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, a pro případ, že je způsobí, s tím byl srozuměn.

Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Srozumění pachatele u nepřímého úmyslu vyjadřuje aktivní volní vztah pachatele k tomu, že způsobí následek relevantní pro trestní právo, čímž je míněna vůle, jež se projevila navenek, tj. chováním pachatele. Způsobení následku není přímým cílem pachatele, ani nevyhnutelným prostředkem (přímo ho nechce), neboť pachatel sleduje svým záměrem cíl jiný, který může být z hlediska trestního práva jak cílem relevantním, tak i cílem nezavadným. Přitom je však pachatel vždy srozuměn s tím, že realizace tohoto cíle předpokládá způsobení následku významného pro trestní právo, avšak tento následek je nechtěným, pouze vedlejším následkem jednání pachatele, s kterým je však srozuměn. Na takové srozumění lze usuzovat z toho, že pachatel nepočítal se žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si představoval jako možný, a to ať už by šlo o jeho vlastní zásah, nebo o zásah někoho jiného (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 222).

27. Ve věci zjištěné jednání obviněného svědčí o jeho úmyslném zavinění, a to s ohledem na okolnosti, za kterých k jeho prohlášením na adresu osob přítomných na demonstraci došlo, neboť jako jeden z řečníků prostřednictvím zvukové aparatury poté, co byla demonstrace rozpuštěna na základě rozhodnutí představitele městské samosprávy, opakovaně vyzýval účastníky demonstrace (slovy „... víte, kde ti vaši úředníci bydlí, ... kde ti vaši politici bydlí ... kde je máte najít ... budeme potřebovat jít opravdu do toho odporu. Najdi si svýho politika, najdi si svýho úředníka ...“) k tomu, aby napadli úřední osoby (slovy „... a dejte jim do držky ... Půjdeme za váma, půjdeme za váma domů ... Musíte si najít starostu, musíte si najít toho úředníka a musíte po něm jít.“). Tato slova byla pronášena v prostředí, které po rozpuštění demonstrace bylo zmítáno emocemi, neboť toto opatření nebylo ze strany demonstrantů vnímáno pozitivně. Toho obviněný využil a pobízel přítomné ke spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, jenž spočívá v tom, že pachatel jinému ublíží na zdraví, což lze dovodit ze slov „dejte jim do držky“, která jsou výslovnou výzvou k tomu, aby byla jiným osobám způsobena fyzická újma v podobě ublížení na zdraví. Takové jednání může zakládat i přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo se na místě veřejnosti přístupném dopustí hrubé neslušnosti např. tím, že jiného napadne. Vzhledem k tomu, že obviněný výslovně označoval osoby, jako jsou politici a úředníci, tedy ve smyslu § 325 a § 326 tr. zákoníku úřední osoby, mohlo jít i o tyto přečiny postihující násilí proti úředním osobám.

28. Obviněný si byl všech těchto skutečností vědom, neboť podle obsahu jím uváděných slov tato směřoval k přítomným demonstrujícím osobám. V daném případě bylo motivem jeho rozhořčení nad tím, že demonstrace byla rozpuštěna pro nepochopení názorů propagovaných při demonstraci ze strany politiků, což obviněného v určitém směru vyprovokovalo k vyjádření vzdoru se současným burcováním k útokům proti osobám, které zapříčinily rozpuštění.

29. Nebylo prokázáno, že by pronesené výroky byly reakcí na zakázané či protiprávní jednání konkrétních osob, ani to, že by politici či policie k trestnému činu obviněného vybízeli. Na kamerových záznamech je zaznamenán průběh a časové návaznosti, podle nichž nebylo možné přisvědčit obviněnému, že šlo o policejní provokaci. Za tu se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, již dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou či jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, byť by jinak tato osoba byla ke spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta [viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. [11 Tdo 730/2015](#), nebo ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. [5 Tdo 497/2012](#), či rozsudek Evropského soudu pro lidská

práva (dále jen „ESLP“) ve věci Furcht proti Německu, stížnost č. [54648/09](#)]. Je totiž nepřipustným porušením článku 39 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“), jestliže se jednání státních orgánů (Policie České republiky) stává součástí skutkového děje a dochází k celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestné jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu). Jak Ústavní soud konstatoval v řadě svých nálezů, zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání, je nepřipustný. Takový postup policejních orgánů je současně i vybočením z přesně vymezených hranic, v jejichž rámci má probíhat zákonný a zároveň spravedlivý proces zaručený článkem 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“) – viz nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [II. ÚS 710/01](#).

30. Na posuzovanou věc nedopadá ani rozsudek ESLP ve věci Teixeira de Castro a další proti Portugalsku (stížnost č. [25829/94](#)), v níž šlo o situaci, kdy dva policisté oblečení v civilu požádali osobu podezřelou z konzumace drog o zprostředkování koupě heroinu s cílem identifikovat překupníky a stěžovatel prostřednictvím dvou dalších osob obstaral požadované množství drogy, pro což byl obviněn z obchodování s omamnými látkami a odsouzen soudem. ESLP dospěl k závěru, že činnost policistů překročila meze činnosti infiltrovaných agentů, jelikož vyprovokovali trestný čin a v tom bylo shledáno porušení práva na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy. Žádné obdobné skutečnosti v nyní posuzované věci nenastaly. Soudy nižších stupňů se danou situací na místě zabývaly i s ohledem na obhajobu obviněného zmiňující policejní provokaci a dospěly k závěru, že o ni podle žádného objektivního zjištění nešlo. Velké množství policistů a nasazení techniky či jiných policejních prostředků ještě samo o osobě neznámá, že jde o policejní provokaci. Tu nelze spatřovat v postupech policie při plnění zákonem stanovených úkolů (viz § 16 zákona č. 273/2008 Sb.), s nimiž se obviněný neztotožňuje. V zajišťování úkolů při demonstraci přítomnými policisty nebyly objektivně zjištěny žádné snahy či jiné aktivity, které by bylo možné považovat za záměrné vybočení z plnění jejich úkolů nebo za snahu podněcovat obviněného k trestné činnosti. Posoudí-li se výhrady obviněného, ani v nich žádné takové konkrétní konání ze strany některého z policistů nepopisuje. Při těchto závěrech je třeba přisvědčit úvaze soudů, že obviněným zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. [5 Tdo 1340/2012](#), o nějž se v dovolání opíral, řeší zcela jiný případ, který není možné z uvedených důvodů vztahovat na posuzovanou věc. Proto je správný závěr soudů nižších stupňů o tom, že obviněný jednal zcela o své vůli a z vlastního rozhodnutí se záměrem vzbudit v přítomných osobách rozhodnutí spáchat trestný čin. Závěr, že jednal v nepřímém úmyslu, je rovněž správný, neboť pro něj svědčí skutkové i právní závěry učiněné soudy a není pochyb o tom, že obviněný jednal za podmínek stanovených v § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku.

31. Námitky o vadnosti posouzení objektivní stránky trestného činu obviněný sice zmínil, ale bez vysvětlení konkrétních nedostatků s tím, že jednal popsáním způsobem proto, že byla porušena ústavou zaručená práva jeho i ostatních účastníků demonstrace. K tomu lze uvést, že trestná činnost obviněného se uskutečnila na původně povolené demonstraci před demonstrujícími občany na veřejném prostranství a měla politický podtext. Obviněného nezbavuje trestní odpovědnosti za podněcování k trestnému činu ani zohlednění práva na svobodu projevu zakotveného v článku 10 Úmluvy a článku 17 odst. 1 Listiny, které je politickým právem (nikoliv absolutním) a v judikatuře ESLP se vykládá široce. Obecně podle ní platí presumpce, že článek 10 Úmluvy zahrnuje všechny formy projevu, bez ohledu na médium, prostřednictvím něhož je projev realizován, a bez ohledu na obsah projevu. V obou případech ale existují jisté hranice. Velkou výzvu i pro ESLP představuje tzv. expresivní projev, tedy odpověď na otázku, co je ještě „projev“ (spadající pod ochranu článku 10 Úmluvy) a co už je „jednání“ (nespadající pod citovaný článek). Jakkoliv ESLP dosud jasně nedefinoval pojem „politický projev“, zřetelně z jeho judikatury vyplývá, že do této kategorie spadají nejen projevy týkající se vlády, politiků a politických stran, ale např. i otázky soudnictví a jiných politických témat. Z privilegovaného postavení politického projevu vyplývají rovněž některé

specifické principy aplikovatelné i v difamačních sporech, tj. zejména zvýšená ochrana projevů namířených proti vládě a politikům či privilegovaného postavení mluvčích, jež jsou politiky. Občanský projev znamená projev, který sleduje veřejný zájem, přičemž tento pojem je nutno vykládat široce; nemusí se nutně týkat jen veřejných institucí či úředních osob, ale mohou pod něj spadat i projevy týkající se ekonomických, sociálních, kulturních a komerčních témat. Pro úplnost je třeba dodat, že „zvýšená ochrana“ je u „projevu sledujícího veřejný zájem“ poněkud nižší než u projevu politického (viz KMEC, J., KOSAR, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 996, 1021 až 1025).

32. Uvedená kritéria jsou však prolomena v takových extrémních situacích, kdy je svoboda projevu zneužita k páčání trestného činu nebo je prostředkem k tomu, aby byl spáchán trestný čin jinými osobami. Rozhodný je význam kolidujících ústavních práv (viz rozsudky ESLP Castells proti Španělsku ze dne 23. 4. 1992, stížnost č. [11798/85](#), bod 42., či Ceylan proti Turecku ze dne 8. 7. 1999, stížnost č. [23556/94](#), bod 34.). Jestliže obviněný v rámci projevu na shromáždění občanů burcoval jiné osoby k páčání trestné činnosti, lze takový čin označit za zneužití svobody projevu a je třeba jej postihnout prostředky trestního práva. Omezení či dokonce trestní postih takových projevů bude nezbytně nutný v demokratické společnosti tehdy, pokud budou tyto projevy obsahovat výzvy k násilí či k popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování zločinů proti lidskosti spáchaných v minulosti (viz např. tzv. Osvětivskou lež), jakož i k podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačení základních lidských práv a svobod, a to zvláště ve vztahu k některým minoritám. V případě nenávistných projevů přitom není možné zkoumat pouze jejich prvoplánový obsah, nýbrž i jejich celkový kontext (viz nálezn Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 2011/10](#)).

33. Nejvyšší soud se na základě těchto skutečností neztotožnil s námitkami obviněného, že nenaplnil skutkem, který mu je kladen za vinu, po formální stránce znaky přečinu podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zákoníku, protože jak po objektivní, tak i po subjektivní stránce naplnil znaky této skutkové podstaty.

34. Obviněný zaměřil své výhrady proti nedodržení zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio* ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku kromě toho, že byl vyprovokován policií, též proti tomu, že došlo k nezákonnému rozpuštění shromáždění a dalším úkonům na místě přítomného úředníka městské části ve spolupráci s policií, což jsou okolnosti, které měly být posouzeny v rámci zásady subsidiarity trestní represe se zřetelem na rozhodnutí a důvody uvedené v rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 65 A 3/2021, podle kterého rozpuštění shromáždění konaného dne 14. 3. 2021 na XY v XY bylo nezákonné. Na této nezákonnosti se podíleli i policisté, kteří byli na místě ve velkém počtu přítomni a z jejichž strany došlo k porušení § 11 zákona č. 273/2008 Sb., jenž jim ukládá dbát, aby žádné osobě v důsledku jejich postupu nevznikla bezdůvodná újma, a postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod, vůči nimž směřuje úkon, nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem. Podle obviněného policie způsobila újmu lidem tím, že je odrazovala svou excesivní přítomností včetně techniky od účasti na legálním shromáždění, takže část přihlížejících se od účasti odvrátila a část měla přítomnost na shromáždění znepríjemněnou vynucováním si ověřování jejich totožnosti. Šlo o nepřiměřený a svévolný postup státu, jenž vyústil do nezákonného rozpuštění shromáždění, v čemž obviněný spatřoval okolnosti, které vyvolaly jeho reakci v podobě posuzovaného výroku, který by, pokud by uvedený postup státu nenastal, neprošel.

35. Nejvyšší soud předesílá, že obdobnou námitkou se již zabývaly oba soudy nižších stupňů. Soud prvního stupně ve svém rozsudku rozvedl obsah rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 65 A 3/2021, jímž bylo k návrhu žalobce doc. JUDr. Z. K. proti žalovanému Úřadu městské části XY rozhodnuto, že rozpuštění shromáždění ze dne 14. 3. 2021 bylo nezákonné. Důvodem bylo nedodržení podmínek stanovených v § 10 odst. 1 zákona č. 84/1990 Sb., protože účel

byl zřejmý již od ohlášení shromáždění a byl v demokratické společnosti legitimní. Krajský soud současně vyslovil, že vládní opatření ohledně nošení roušek byla přijata prostřednictvím podzákoného právního předpisu, byť v návaznosti na krizový zákon, a tedy jsou předpisem nižší právní síly, než je Ústava či zákony. Podle obviněného trestní soud sice tyto skutečnosti z citovaného rozhodnutí vyložil, jejich posouzením se však nezabýval a tam uvedené závěry nezohlednil ve vztahu k jeho dopadu pro uplatnění zásady subsidiarity trestní represe.

36. K těmto námitkám Nejvyšší soud připomíná, že na uvedené skutečnosti reagoval odvolací soud, který vyložil, že pokud obviněný spatřoval důvody svého trestného jednání v rozpuštění shromáždění a svévolném postupu Úřadu městské části XY a Policie České republiky, šlo jen o zástupné důvody, které měly objektivní opodstatnění. Vyložil, proč nešlo o policejní provokaci a že v rozsudku ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. 65 A 3/2021, Krajský soud v Brně i při zjištění, že rozpuštění shromáždění bylo nezákonné, nekonstatoval, že by úředníci uvedeného úřadu postupovali s cílem směřujícím k podněcování obviněného ke spáchání trestného činu s poukazem na to, že ani případné porušení shromažďovacího práva neopravňovalo obviněného k tomu, aby veřejně vyzýval účastníky k násilí vůči úředníkům a politikům (viz odůvodnění přezkoumávaného usnesení). Odvolací soud rovněž s ohledem na zásady vyjádřené ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpjn 301/2012](#), uveřejněném pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr., vyslovil, že v daném případě nejde o trestní věc, na kterou by nebylo možné aplikovat normy trestního práva. V činu obviněného shledal naplněnými všechny znaky skutkové podstaty přečinu podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zákoníku, a to i z hlediska posuzovaného materiálního korektivu – společenské škodlivosti.

37. Nejvyšší soud se s těmito závěry odvolacího soudu ztotožnil, proto na ně ve stručnosti odkazuje. Toliko pro úplnost ke stejným námitkám obviněného uvedeným v dovolání doplňuje, že na čin obviněného je třeba aplikovat normy trestního práva, neboť obviněný při projevu na shromáždění občanů burcoval jiné osoby k páčání trestné činnosti, vybízel je, aby vyhledali politiky a úředníky a aby je pak fyzicky napadli. Jde o jednání, při němž byla zneužita svoboda projevu ke spáchání trestného činu, který je nutné postihnout prostředky trestního práva. V demokratické společnosti je trestní postih takových projevů, při nichž dojde ke zneužití demokratických práv, nezbytně nutný tehdy, pokud projevy obsahují výzvy k násilí či k popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování zločinů proti lidskosti spáchaných v minulosti (viz např. tzv. Osvětimskou lež), jakož i k podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačení základních lidských práv a svobod, a to zvláště ve vztahu k některým minoritám. V případě nenávistných projevů přitom není možné zkoumat pouze jejich prvoplánový obsah, nýbrž i jejich celkový kontext (viz nálezn Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 2011/10](#)).

38. Z uvedených důvodů jde v posuzované věci o společensky škodlivý čin, neboť jím došlo k překročení mezí svobody projevu (viz body 31. a 32. výše) zaručené článkem 17 odst. 1, 2 Listiny a sledující veřejný zájem na veřejném shromáždění (viz článek 19 Listiny), jenž s ohledem na popsané projevy dosahuje závažnosti posuzovaného trestného činu, tzn. že nejde o čin, který by nebyl trestným činem, jímž je podle trestního zákoníku takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Zásadně platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání.

39. Obviněným požadovaný závěr, že jde o případ méně závažného činu, nemá opodstatnění zejména s ohledem na okolnosti, za kterých byl spáchán. Skutečnosti, na něž se obviněný v rámci své obhajoby i v tomto dovolání odvolával ve snaze domoci se snížení vlastní trestní odpovědnosti, tedy údajná provokace ze strany zastupitelů městského úřadu nebo jeho úředníků či policejních sil, které byly přítomny na místě konání shromáždění za účelem udržení veřejného pořádku, nebyly prokázány, neboť z provedených důkazů neplynul ani náznak zmíněné provokace ze strany státních orgánů.

40. Je třeba přisvědčit obviněnému v tom, že účastníky vnímaná nedůvodnost rozpuštění shromáždění byla podnětem k nespokojenosti, kterou přítomní pociťovali již v době konání shromáždění, i když závěr o nezákonnosti rozpuštění shromáždění rozhodnutím Úřadu městské části XY vešel ve známost až dne 20. 7. 2021 vydáním výše konstatovaného rozsudku Krajského soudu v Brně. V době činu obviněného důvody, které vedly k tomuto rozhodnutí, nebyly známy, a tedy fakticky nemohly mít vliv na projevy obviněného učiněné bezprostředně po rozpuštění shromáždění dne 14. 3. 2021. Ani taková skutečnost však nemůže vést k ospravedlnění jednání obviněného, při němž vyzýval občany, aby si vyhledali své politiky a úředníky a šli je fyzicky napadnout, jak z jeho slov vyplývá. Nebyl nikým provokován ani ničím jiným objektivně naváděn k činu, ale šlo jen o jeho vlastní projev učiněný svobodně, byť v emočně vypjaté situaci v důsledku rozpuštění shromáždění. I když v tom lze shledávat jistý podnět k rozladěnosti, nemůže být důvodem pro snížení společenské škodlivosti činu obviněného, který zneužil svobody slova (dvakrát na shromáždění osobně vystoupil) i práva občanů se shromažďovat (přítomno bylo asi 100 osob) k tomu, aby je podnítil k fyzickému útoku proti jiným osobám. Jeho jednání při nezvládnuté emotivní situaci a proslov, jímž spoluobčany burcoval slovy „Najdi si svého politika, najdi si svého úředníka ... a dejte jim do držky“, svědčí o snaze po pomstě nebo odvetě za nesplněná očekávání z důvodu rozpuštění shromáždění, s nimiž si obviněný jako jeden z řečníků spojoval význam demonstrace.

41. Z uvedených důvodů jde v posuzovaném jednání o čin škodlivý, u něhož není důvodu, aby byl tento závěr korigován použitím zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, podle níž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Nepřichází proto do úvahy závěr, že v této trestní věci jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu. Tato zásada se totiž uplatní jen za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska dolní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty. Není opodstatněný ani poukaz na uplatnění principu „*ultima ratio*“, z něhož vyplývá, že trestní právo má místo pouze tam, kde jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob jsou nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné (viz blíže již citované stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpjn 301/2012](#), uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.). Princip *ultima ratio* v této věci nebyl porušen, neboť povaha činu spočívající v tom, že pachatel podněcuje jiného ke spáchání trestného činu, je daná objektem tohoto přečinu, jímž je zájem na ochraně společnosti před veřejnou propagací trestné činnosti a naváděním k jejímu spáchání veřejnou formou, což svědčí o specifické úmyslné alternativě trestné součinnosti, kde ochrana práv není zaručena jinými právními odvětvími, ale právě v daném případě zejména trestním právem. Je to trestní právo, které slouží k ochraně před páchaním trestných činů. U činu, jímž jsou občané podněcováni k tomu, aby fyzicky útočili na úředníky a politiky, nejde o uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy (k tomu viz náleží Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2001, sp. zn. [IV. ÚS 564/2000](#), a další). Jde o jednání, u něhož jiné právní prostředky ochrany společnosti kromě trestního práva selhávají nebo nejsou efektivní, jak správně dovodil odvolací soud, protože ani správní postih za navádění občanů na demonstraci, aby útočili na úřední osoby, nemůže postačovat k nápravě. Je třeba mít na paměti i to, že trestní právo je ovládáno zásadou, že žádný trestný čin nesmí zůstat bez zákonného trestu (*nullum crimen sine poena legali*), která vyjadřuje myšlenku neodvratnosti trestního postihu v případě spáchání trestného činu (viz náleží Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2019, sp. zn. [I. ÚS 3113/13](#)).

42. Povaha činu kladeného obviněnému za vinu svědčí o škodlivosti odpovídající běžně se vyskytujícím trestným činům podle § 364 tr. zákoníku a je dána zejména místem, kde ke spáchání došlo, jímž bylo v daném případě náměstí, kde byla shromážděno asi 100 lidí, jímž obviněný adresoval svá sdělení za konkrétní situace, která nastala v důsledku rozpuštění probíhající demonstrace. Přítomné tedy ovládla deziluze, na niž právě obviněný svými slovy působil. Jeho slova

měla návodný charakter, protože jimi přítomné občany vybízel ke konkrétnímu jednání, např. prohlášeními „Najdi si svého politika ... dejte jim do držky“. Jeho slova dopadala na neurčitou skupinu úředníků a politiků, avšak v daných souvislostech, které vyplynuly z okolností na místě a z podmínek, za kterých se demonstrace konala, bylo možné se znalostí místních a politických vazeb (demonstrace se konala proti dodržování vládních krizových opatření, především proti nošení ochrany úst a nosu) určit i konkrétní osoby, vůči nimž obviněný podněcoval spáchání trestného činu. Společenskou škodlivost zvyšuje i to, že nešlo o stručné vyjádření, ale o opakované výzvy, gradující v intenzitě a se stupňující se naléhavostí, navíc proti konkrétní osobě, protože podněcování směřovalo i k útoku na starostu, tedy na osobu, i když nikoliv jmenovitě označenou, ale s ohledem na její postavení a vzhledem k místu konání demonstrace její funkcí individuálně určenou. Po posouzení takového činu z materiálního hlediska lze shledat, že jde o trestné jednání i se zřetelem na princip proporcionality, z jehož podstaty plyne, že stát může omezovat základní práva osob jen v míře nezbytné pro dosažení účelu aplikované zákonné normy (viz shodně nálezy Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2006, sp. zn. [IV. ÚS 227/05](#)), neboť v této věci bylo nezbytné trestněprávní řešení věci s trestním postihem, který dostatečně vyjádřil zejména osobní poměry pachatele, a to i s ohledem na emoční a citovou stránku, v níž uvedený čin spáchal.

43. Všechna Nejvyšším soudem posouzená zjištění a právní úvahy vedly k závěru, že soudy nižších stupňů nepochybily, jestliže v jednání obviněného shledaly naplnění znaků objektivní i subjektivní stránky skutkové podstaty přečinu podněcování k trestnému činu podle § 364 tr. zákoníku a spáchaný čin označily za trestný i ve smyslu zásady vyjádřené v § 12 odst. 2 tr. zákoníku.